

Tänka vidare eller fortsätta låta transfereringsaxiomet styra?

Sida har fått regeringens uppdrag att föreslå en koncentration av det svenska bilaterala biståndet. Men när Sida återigen ska "koncentrera" sig borde man börja med att ställa frågorna: Varför ska vi överhuvudtaget ha ett bilateralt bistånd? Varför skickar vi inte pengarna genom EU eller Världsbanken, när merparten av pengarna ändå ska läggas i en gemensam givarpott? Vilken är egentligen det bilaterala biståndets raison d'être?

Svaret är, bortsett från alla "vested interests" i den svenska biståndsbranschen, att Sverige vill påverka andra länder att bli mer som de nordiska länderna: Jämn inkomstfördelning, jämlikhet mellan könen, sexuella och reproduktiva rättigheter, miljö- och klimatansvar, låg nivå av korruption och nepotism osv.

Eller som en Sida-medarbetare en gång skrev i verkets slogan-tävling "Som Sverige med tiden".

Utmaningen är enorm, ty det handlar om en oerhört kraftfull förändring av värderingarna i de länder Sverige vill påverka. Det framgår bland annat av värderingskartan nedan, som baseras på World Values Survey:

Värderingar viktigare än sektorer
Kartan visar tydligt hur udda Sverige (längst upp till höger) är i ett globalt perspektiv. Vi särskiljer oss genom att vara ett extremt sekulärt samhälle som fokuserar på individens självförverkligande. Vi sticker ut bland andra givarländer. **Det värderingsmässiga avståndet är enormt till de länder vi vill påverka, där starkt traditionella värderingar dominerar.**

Länder där patron-klient-relationen är legio, där statens fundament är korruption och nepotism, där svaga system underlättar för nomenklaturan att befästa sina maktpositioner och berika sig – att stjäla från både sina egna medborgare och från biståndsgivarnas

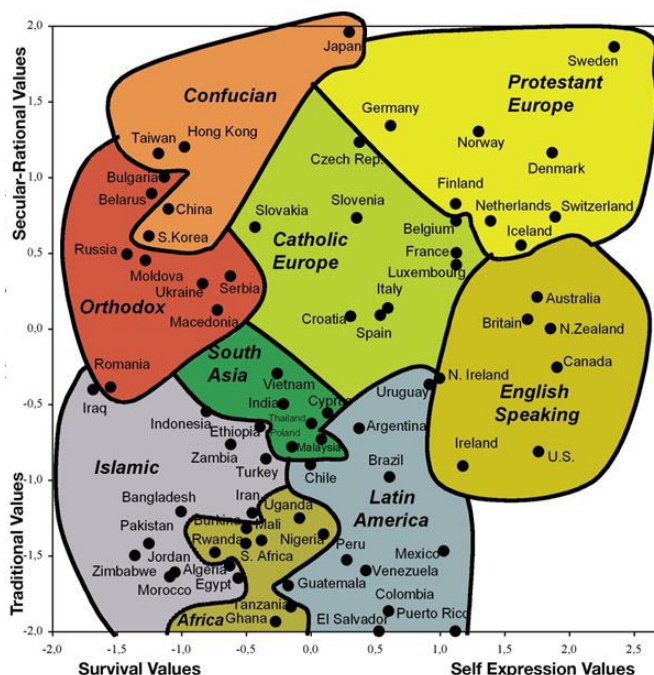
skattebetalare. I det perspektivet blir den primära frågan inte vilka sektorer Sverige ska verka inom, utan vilka värderingar som är viktigast att påverka. I så fall blir riksdagens och regeringens tematiska prioriteringar vägledande – policystyrning blir viktigare än sektorstyrning. Detta måste få konsekvenser för *hur* biståndet bedrivs.

Biståndet vilar fortfarande på transfereringsaxiomet

Transfereringsaxiomet bygger på föreställningen om att massiva kapitalöverföringar är den självklara vägen för att lyfta fattiga människor ur fattigdomen. Transfereringsaxiomet är djupt rotat hos givarländerna, det springer ur il-

Johan Åkerblom, Rådgivare för Sidas näringslivsprogram B4D

Värderingskartan är utvecklad av professorerna Ronald Inglehart och Christian Welzel, de två dimensionerna förklarar ca 70 % av skillnaden i värderingar mellan länder.

Källa:
http://www.worldvaluessurvey.org/wvs/articles/folder_publications/article_base_54

ka tankar om vikten av att dela med sig till de fattiga (tiondet), kompensation för kolonialmakternas utsugning samt kapitalgapsteorin (som inspirerades av Marshallhjälps succé i Europa och Japan). **Enprocentmålet, konstruktionen av Sida, uppdelningen på sak- respektive förvaltningsanslag, vilka data Sida registrerar i sitt ekonomiadministrativa system, hur verket bemannar sin organisation – allt detta bygger på transfereeringsaxiomet.**

Visst kan transfereringar vara till nytta. Få förnekar värdet av barnbidrag och fri skolgång. Tillgång till hälsovård och utbildning är avgörande för ett lyft ur fattigdomen – och detta kostar stora pengar.

Men transfereringar kan också vara till skada när de skapar beroende. I synnerhet när de medverkar till att konservera befintliga strukturer och rycker undan incitament till förändringar. Då blir transfereringarna direkt kontraproduktiva, bidrar till att befästa patron/klient- förhållanden, nepotism och korruption och cementerar fattigdomen.

Men hela diskussionen om sektorsval, inriktningen på program- och budgetstöd vilar på transfereeringsaxiomet. **Fokus ligger på hur Sida ska hantera transfereringarna, inte på hur man påverkar värderingar.**

Vågar vi tänka vidare?

Om vi vågar kasta av oss transfereeringsaxiomet tankemässiga ok – och göra en skygglappslös analys av hur vi kan stimulera en utveckling som leder till biståndspolitikens egentliga mål

– så landar vi troligen i ett helt annat upplägg av det svenska bilaterala biståndet. Ett upplägg där pengarna blir ett möjligt medel (att användas med stor försiktighet, "do no harm!"), men där utbytet av tankar och idéer blir det väsentliga.

Ett sådant upplägg förutsätter ett brett utbyte av människor, att många fler svenskar involveras i kontakterna med utvecklingsländerna – och vice versa. Detta går helt på tvärs mot Parisagen- dan, genom vilken den svenska närva- ron kraftigt decimeras.

Nyskapande arbetsmetoder och perspektiv krävs

Det leder också till nya strategier för samarbete med andra aktörer som har större utbyte med utvecklingsländerna än biståndsbyråkratin – näringslivet, civilsamhället, forskarsamhället, utbildningsväsendet, kommuner och myndigheter.

Detta kräver i sin tur nya styr- system, nya arbetssätt och ny kompe- tens inom Sida. Och inte minst till en skrotning av modellen med ett anslag för transfereringar och ett annat för administration. Vilket är helt möjligt att åstadkomma – bara viljan finns!

Men, frågar säkert någon, vad ska vi göra om inte pengarna går åt, alla de miljarder som svens-

ka folket så välvilligt skänker? Ja, ett alternativ är ju att skicka dem ge- nom EU och lägga mer kraft på att påverka det samlade EU- biståndet.

Ett annat, och förmod- ligen sundare upplägg, är att skicka dem direkta till kvinnor i utvecklings- länder (direkta, generella kvinnobidrag har visat sig fungera bra).

I så fall måste sta- terna beskatta sina egna medborgare för att få del av biståndspengarna – på så sätt blir eliterna ansva- riga gentemot sina egna

medborgare och inte mot bistånds- givarna. **Och visst är det exakt det som vi så gärna vill åstadkomma?**

JOHAN ÅKERBLOM

Rådgivare för Sidas B4D-program

Om debattören:

Johan Åkerblom är sedan fem år tillbaka råd- givare för Sidas program Business for Deve- lopment (B4D). Dessförinnan var han Sidas informationschef mellan 1996-2006. Innan åren på Sida arbetade han som konsult inom näringslivsutveckling och kommunikation.

Kuriosa om artikeln:

Bakgrunden till artikeln du just har läst är ob- servationer Johan har samlat på sig under sina 15 år på Sida bland annat under resor och i samtal med kollegor och externa kon- takter. Artikeln publicerades på Sidas intranät den 25e Mars 2011, där bidrog den till kreativa diskussioner.

Redigering och layout: Maria Ölund
Kommunikatör Biståndsdebatten.se
maria@bistandsdebatten.se